

מאגר חומרי הוראה-למידה בהקשר ללמידה משמעותית

עורכת: ד"ר אורית מיוחס, מדריכה ארצית לפיתוח ויישום פדגוגי

מפקחים ומנהלים יקרים,

האגף לחינוך יסודי חותר לקידום תהליכי הוראה-למידה-הערכה משמעותיים במערכת החינוך, כך שיתרמו לחוויות למידה נעימה ומצמיחה, לצד טיפוח תפקודי לומד הנדרשים במאה ה-21. מסמך "מאגר חומרי הוראה-למידה בהקשר ללמידה משמעותית", מעמיד לרשותכם את מירב המידע, החומרים והכלים, שפותחו על ידי אנשי חינוך ואקדמיה.

לנוחיותכם, החומרים מרוכזים בטבלאות המפרטות את שם המסמך, נושאים מרכזיים, מילות מפתח וקישור למקור. כמו כן, המסמכים מסווגים ל-4 קטגוריות:

- 1) **מסמכי מדיניות** – מסבירים את התפיסה החינוכית העומדת בבסיס המדיניות ללמידה משמעותית ומאפייניה הפדגוגיים.
- 2) **מסמכים מקיפים** – כוללים הגדרה תיאורטית של הנושאים המרכזיים בלמידה משמעותית, עקרונות מנחים ליישום, כלי עבודה, דוגמאות לפעילויות בית-ספריות והצעות לסדנאות לצוותי חינוך.
- 3) **מסמכי עקרונות ליישום** – מציגים עקרונות מנחים וכלי עבודה ליישום הלמידה המשמעותית בתכנית הלימודים.
- 4) **מסמכים בזיקה ללמידה משמעותית** – מסמכים שפותחו בתחומים שונים ותכניהם נמצאים בזיקה ללמידה משמעותית. ניתן למצוא בהם כלים ועקרונות מנחים, והצעות לפעילויות וסדנאות המזמנות למידה משמעותית.

אנו תקווה, כי הנגשת המידע תשתמש עבורכם מקור השראה להעשרת צוותי החינוך וקידום למידה משמעותית בבתי הספר.

1) מסמכי מדיניות

שם המסמך	שנת פרסום	נושאים מרכזיים	מילות מפתח	קישור למסמך המלא
חוזר מנכ"ל התכנית הלאומית ללמידה משמעותית – מבחנים פנימיים כחלק מההערכה על פני הרצף החינוכי	תשע"ו	החוזר מתווה דרכים לשימוש במבחנים פנימיים כחלק ממתכונת ההערכה כוללת. החוזר מפרט את ההנחיות לשימוש במבחנים פנימיים ככלי להערכה בכל הנוגע לכמות המבחנים, לאופן השימוש בהם ולאופן שילובם בתהליכי הוראה-למידה והערכה באמצעים מגוונים בכל שכבות הגיל. ההוראות בחוזר מותאמות לעקרונות ההוראה המשמעותית ולדרכי ההערכה הנגזרות ממנה, ובכללן שינויים במתכונת מבחני המיצ"ב ובמתכונת ההיבחנות בחטיבה העליונה.	הערכה פנימית	http://cms.education.gov.il/EducationCMS/Applications/Mankal/EtsMedorim/3/3-1/HoraotKeva/K-2016-9-2-3-1-54.htm
מדיניות לקידום למידה משמעותית במערכת החינוך	2013	המסמך מציג את תפישת הלמידה המשמעותית במערכת החינוך בישראל ומתווה לקידומה. הנושאים: • החינוכיות של למידה משמעותית למערכת החינוך • דמות הלומד • דמות המורה • תכנית הלימודים • הערכה • סביבה לימודית • תנאים המאפשרים למידה משמעותית • מתווה לתכנית פעולה אסטרטגית	תפיסה חינוכית מרכיבי למידה משמעותית תפקודי לומד דמות המורה סביבת למידה תכנית לימודים הערכה	http://blogs.haaretz.co.il/orkashti/files/2013/08/%D7%9E%D7%A1%D7%9E%D7%9A-%D7%9E%D7%9C%D7%90.pdf

שם המסמך	שנת פרסום	נושאים מרכזיים	מילות מפתח	קישור למסמך המלא
אבני דרך ללמידה משמעותית	(אתר)	<p>מסמך מקוון המציג מדיניות ברורה ומקיפה של התפיסה הנמצאת בבסיס הלמידה המשמעותית, תוך התייחסות לגילאים, מגזרים ואוכלוסיות שונות. התכנים מחולקים לחמישה פרקים, הכוללים קישורים להרחבה. הנושאים:</p> <ul style="list-style-type: none">• מבוא – החזון, התפיסה החינוכית, הנחות יסוד, תמורות בחברה והשפעתן על מערכת החינוך.• למידה משמעותית – מהות, מטרות, מרכיבים והתפתחות אישית ומעורבות חברתית.• דמות הלומד ותפקודיו – מאפייני הלומד ותפקודים הנדרשים במאה ה-21.• סביבות ותהליכי הוראה, למידה והערכה – תכנית הלימודים, תהליכי הוראה-למידה, ארגון הלמידה, ניהול מרחבי הלמידה, ניהול מרכיבי הגמישות הפדגוגית, טיפוח אקלים חינוכי, תרבות הערכה.• פיתוח מקצועי – מטרות ועקרונות	תפיסה חינוכית מטרות מרכיבי למידה משמעותית תפקודי לומד סביבות למידה תהליכי הוראה-למידה-הערכה פיתוח מקצועי	http://meyda.education.gov.il/files/lemida/Mashmaitit/chozer/index.html
חוזר מנכ"ל נוהלי הפעלת רפורמת "אופק חדש" בגני הילדים, בבתי-הספר היסודיים ובחטיבות הביניים	2014	החוזר מציג הנחיות להפעלת גני הילדים, בתי-הספר היסודיים וחטיבות הביניים לאור רפורמת "אופק חדש". הוא מתמקד בהיבטים הפדגוגיים של הפעלת השעות הפרטניות, שעות שהייה, שעות הפעילות הבית-ספרית והפיתוח המקצועי.	רפורמת "אופק חדש" תפקיד מנהל בית-הספר הוראה-למידה ממוקדת בפרט שעות שהייה שעות הפעילות הבית-ספרית פיתוח מקצועי	http://cms.education.gov.il/EducationCMS/Applications/Mankal/EtsMedorim/3/3-1/HoraotKeva/K-2014-6-1-3-1-46.htm

שם המסמך	שנת פרסום	נושאים מרכזיים	מילות מפתח	קישור למסמך המלא
חוזר מנכ"ל מעבר בתי הספר היסודיים לניהול עצמי	תשע"ה	מעבר של בתי-הספר היסודיים לניהול עצמי במסגרת התכנית הלאומית.	ניהול עצמי מודל ניהולי-פדגוגי יסודות ניהוליים-פדגוגיים גבולות הסמכות ועדה מלווה מודל תקצוב מודל תפעולי	http://cms.education.gov.il/EducationCMS/Applications/Mankal/EtsMedorim/3/3-7/HoraotKeva/K-2013-1-2-3-7-83.htm
חוזר מנכ"ל נוהלי הערכת עובדי הוראה	תשע"ה	תהליכי משוב והערכה לעובדי הוראה לקידום ושיפור עבודת צוותי החינוך, ההוראה והניהול במערכת החינוך.	כלי הערכה הערכת מתמחים בהוראה הערכת מורים הערכת עובדי הוראה במקצועות הבריאות הערכת יועצים חינוכיים הערכת סגני מנהלים הערכת מנהלים הערכת מנהלי פסג"ה	http://cms.education.gov.il/EducationCMS/Applications/Mankal/EtsMedorim/8/8-2/HoraotKeva/K-2014-3-2-8-2-23.htm

(2) מסמכים מקיפים

שם המסמך	שנת פרסום	נושאים מרכזיים	מילות מפתח	קישור למסמך המלא
מסלולים אל למידה משמעותית	תשע"ה	<p>המסמך מתמקד בתפיסת הלמידה המשמעותית במערכת החינוך, היבטים פדגוגיים של הוראה ולמידה משמעותית והיבטים ניהוליים-מערכתיים. החומרים מאורגנים בשלושה חלקים ונספח.</p> <p>הנושאים:</p> <ul style="list-style-type: none"> משמעותה של למידה משמעותית פיתוח ששת תפקודי הלומד במאה ה-21 למידה משמעותית בקהילת לומדים אכפתית <p>כל חלק מכיל:</p> <ul style="list-style-type: none"> הגדרה ותיאור של הנושא המרכזי הצגת חשיבות הנושא סקירה של ממצאים מחקרניים דרכים ועקרונות ליישום סדנאות לצוותי חינוך עדויות מהשדה כלים לאיסוף נתונים, תכנון וארגון 	<p>תפיסות חינוכיות תפקודי לומד תכנון הוראה-למידה-הערכה גמישות פדגוגית סביבה וירטואלית קהילת לומדים אכפתית משוב התנגדות לשינוי פיתוח מקצועי</p>	http://cms.education.gov.il/EducationCMS/Units/Yesodi/Lm/maslol.htm
הלומד, המלמד ומה שביניהם, מתפיסה ליישום	תשע"ד	<p>המסמך מציג את מדיניות המשרד בנוגע ללמידה משמעותית, לצד תרגומו לעקרונות ולצעדים יישומיים עבור המטה, המחוז וצוותי החינוך בבתי-הספר.</p> <p>הנושאים:</p> <ul style="list-style-type: none"> עיקרי המדיניות המודל היישומי לקידום למידה משמעותית תפקודי לומד המצופים בעקבות למידה 	<p>תפקודי לומד התנסויות בהוראה-למידה דרכי הערכה פיתוח מקצועי סדנאות לצוותי חינוך</p>	http://meyda.education.gov.il/files/lemida/Mashmautit/lomedmelamed.doc

שם המסמך	שנת פרסום	נושאים מרכזיים	מילות מפתח	קישור למסמך המלא
		<ul style="list-style-type: none">משמעותיתחווית הלמידה על-פי הרצף הגילאיתפקודי לומד עיקריים במאה ה-21		
ישראל עולה כיתה	(אתר)	<p>אתר המכיל מגוון קישורים למסמכים ופעילויות שפותחו בהקשר למדיניות ללמידה משמעותית. חלק מהמסמכים מוצגים בטבלה הנוכחית.</p> <p>הנושאים:</p> <ul style="list-style-type: none">מהי למידה משמעותיתיזמות ופעילויות חינוכיות בלמידה משמעותית בארץ וברחבי העולם (סרטונים, מצגות ומאמרים)דוגמאות של יחידות לימוד ומערכי שיעור המקדמים למידה משמעותיתלמידה משמעותית בחינוך החברתי-ערכי – מאפיינים, יזמות ופעילויות במערכת החינוך, מאמרים להרחבההמורה כדמות מפתח לקידום למידה משמעותית	<p>דמות המורה פעילויות חינוכיות יחידות לימוד מערכי שיעור כלים דיאלוגיים חינוך חברתי-ערכי מודלים בית ספריים</p>	http://cms.education.gov.il/EducationCMS/Units/LemidaMashmautit/mashmautit
המסע ללמידה משמעותית	(אתר)	<p>האתר מציג 8 אבני דרך בתהליך יישום הלמידה המשמעותית. כל אחת מאבני הדרך כוללת 4 ערוצי למידה: בירור תפיסות עולם, מקורות מידע עיוניים, הרצאות של מרצים בינלאומיים, מודלים מצולמים של בתי-ספר בארץ.</p> <p>האתר סוקר קישורים למגוון חומרים התומכים בלמידה משמעותית, מציג דוגמאות לפעילויות בבתי-ספר ומציע סדנאות לצוותי חינוך בכל אחת מאבני הדרך.</p>	<p>תפיסה חינוכית התפתחות אישית ומעורבות דמות הלומד ותפקודיו שותפות חינוכית תהליכי הוראה-למידה-הערכה ניהול הלמידה תרבות ואקלים</p>	/http://edutoolbox.edu.gov.il

3) מסמכי עקרונות ליישום

שם המסמך	שנת פרסום	נושאים מרכזיים	מילות מפתח	קישור למסמך המלא
נתיבים להוראה משמעותית	תשע"ה	<p>המסמך מציג מניפה של מודלים יישומיים לתהליכי הוראה-למידה, המקדמים למידה משמעותית והישגי לומדים. החומרים כוללים סקירה קצרה על כל מודל והעקרונות ליישום, כולל דוגמאות מהשדה.</p> <p>הנושאים:</p> <ul style="list-style-type: none">• דרכי הוראה-למידה מבוססות פרויקטים ומבוססות בעיות (PBL)• הוראה ולמידה בדרך החקר• משחק בלמידה• הוראה ולמידה בסביבות מגוונות מחוץ לכותלי הגן והכיתה• הוראה ולמידה בסביבה עתירת טכנולוגיה• השיח המתחשב האחראי• משוב מאתגר למידה• משוב כתוב• הוראה מפורשת וישירה• הוראה ולמידה בחברותא• הוראה ולמידה שיתופית• הוראה ולמידה מונחות ערכים ועמדות• שילוב הוראה מפורשת של אסטרטגיות חשיבה בתחומי הדעת• עיצוב תובנות באמצעות תכנון (UBD)	<p>PBL חקר משחק סביבות מקוונות סביבה חוץ-כיתתית שיח משוב הוראה מפורשת וישירה למידה בחברותא למידה שיתופית אסטרטגיות חשיבה ערכים ועמדות תובנות</p>	http://meyda.education.gov.il/files/MinhalPedagogy/netivim.pdf

שם המסמך	שנת פרסום	נושאים מרכזיים	מילות מפתח	קישור למסמך המלא
למידה משמעותית בתחומי הדעת מהלכה למעשה	תשע"ה	<p>מסמך זה הינו כלי עבודה ליישום בפועל של עקרונות הלמידה המשמעותית, כפי שבאים לידי ביטוי בתכנית הלימודים ובחומרי הלמידה. המסמך מתווה הנחיות להתאמה של תכנית הלימודים וחומרי הלמידה לעקרונות הלמידה המשמעותית.</p> <p>הנושאים:</p> <ul style="list-style-type: none">• התאמת תכניות הלימודים בתחומי הדעת למדיניות הלמידה המשמעותית• הנחיות לפיתוח תכניות לימודים להשכלה כללית בתחומי הדעת (לחט"ע)• שילוב התכנית להתפתחות אישית ומעורבות חברתית בתחומי הדעת (לחט"ע)• מאפייני מקדמי למידה משמעותית בחומרי לימוד <p>מודל מקוון לפיתוח מקצועי של מורים בכל תחומי הדעת בעקרונות הלמידה המשמעותית</p>	תכנית לימודים תחומי דעת חומרי לימוד מודל מקוון	http://meyda.education.gov.il/files/katalog_hinuchi/LemidaMashmautit.pdf
רואים שש שש	2015	<p>כלי המאפשר לצוותי חינוך לתכנן את מהלך העבודה בכיתה על בסיס שני צירים:</p> <ul style="list-style-type: none">• תפקודי לומד החיוניים במאה ה-21 – קוגניטיביים, מטה קוגניטיביים, הכוונה עצמית בלמידה, תוך אישי, בין אישי, חושי-תנועתית.• התאמה של מזמני הלמידה ותהליכי ההוראה-למידה – ארגון התכנים בתכנית הלימודים במבנים שונים, ארגון לומדים, ארגון זמן, ארגון מרחבי הלמידה, גיוון בדרכי הוראה-למידה-הערכה. <p>בנוסף, הכלי מציג שאלות מנחות, המהוות שיקול דעת בתכנון יחידת הוראה והערכתה.</p>	תפקודי לומד מזמני למידה משמעותית	http://cms.education.gov.il/EducationCMS/Units/Yesodi/Lm/Kelim/kelim6.htm

שם המסמך	שנת פרסום	נושאים מרכזיים	מילות מפתח	קישור למסמך המלא
החינוך החברתי ערכי כמקדם למידה משמעותית בחינוך היסודי	לא (מצוין)	המסמך מציג תפיסה של למידה בהקשר של יחסים חברתיים תוך התנסות, בראייה הוליסטית של הלומד. מובאים בו עקרונות ליישום התפיסה בתכנית הלימודים הבית-ספרית. הנושאים: <ul style="list-style-type: none">• קידום למידה משמעותית בחינוך החברתי-ערכי באמצעות תכנית "מפתח הל"ב".• ערוצים להטמעת החינוך החברתי-ערכי בתכנית הבית-ספרית• שילוב ערכים בתחומי דעת• למידה חברתית-ערכית משמעותית במפגשי מורה-תלמיד	תפיסת החינוך חברתי-ערכי מפתח הל"ב תחומי דעת שיח מורה-תלמיד	http://cms.education.gov.il/EducationCMS/Units/Yesodi/Hevra/lemida_mashmautit
4 הממ"ם, גיליון 33 – הזדמנויות ללמידה משמעותית ברשת	תשע"ה	הגיליון עוסק בתרומה הייחודית של הטכנולוגיה הדיגיטלית והמקוונת ללמידה משמעותית ובדרכים לממש אפשרויות אלה. נושאים: <ul style="list-style-type: none">• ערך, מעורבות ורלוונטיות של הטכנולוגיה הדיגיטלית ושל הלמידה באמצעותה• פיתוח ששת תפקודי לומד בסביבה הדיגיטלית והמקוונת	ערך מעורבות רלוונטיות תפקודי לומד	http://cms.education.gov.il/EducationCMS/Units/Yesodi/Minhal/Yerchonim.htm
4 הממ"ם, גיליון 32 – ועל למידה משמעותית דיברנו?	תשע"ד	הגיליון מציג את מדיניות למידה משמעותית ומעלה נקודות לדיון. נושאים: <ul style="list-style-type: none">• מה בין למידה לבין למידה משמעותית?• מהן המטרות של למידה משמעותית?• מה החידוש?• ומה עם "אופק חדש", "האחר הוא אני",	למידה מטרות החידוש בלמידה משמעותית אתגרים תפקיד המנהל	http://cms.education.gov.il/EducationCMS/Units/Yesodi/Minhal/Yerchonim.htm

		<p>"הכלה", "גמישות פדגוגית", "התאמת מערכת החינוך למאה ה-21"?</p> <ul style="list-style-type: none">• מהן התוצאות המצופות?• מהם האתגרים העומדים בפנינו?• מה מצופה ממנהלי בתי-הספר?• כיצד נדע שאנו מצליחים?		
--	--	--	--	--

4) מסמכים בזיקה ללמידה משמעותית

שם המסמך	שנת פרסום	נושאים מרכזיים	מילות מפתח	קישור למסמך המלא
גמישות פדגוגית – פנים רבות לה	2013	<p>המסמך מיועד למנהלי בתי-ספר. הוא מציג הצעות לדיון ולחשיבה משותפת עם צוותי המורים על משמעותה של הגמישות הפדגוגית בבית-הספר. הנושאים:</p> <ul style="list-style-type: none">• המשגה ועקרונות מנחים של הגמישות הפדגוגית• מרחבי גמישות ליישום בבית-הספר• מחוון ליישום הגמישות הפדגוגית• מתווה לשיח לקידום הגמישות הפדגוגית• הצעות לסדנאות• מודלים בית-ספריים <p>המסמך מציג את הרציונל של תפיסת הגמישות הפדגוגית, רקע תיאורטי ומחווון למימוש פוטנציאל הגמישות הפדגוגית. תפיסה זו בארגון והצעות לסדנאות שמטרתן לאפשר לצוות לבחון אפשרויות שמזמנות הגמישות הפדגוגית. בנוסף מובא תיאור מקרה לניתוח וללמידה.</p>	גמישות פדגוגית מרחבי הגמישות	http://meyda.education.gov.il/files/lemida/Mashmaitit/gmishutpedogogit.doc
הזדמנויות בהוראה ובלמידה בקבוצה הקטנה	2008	<p>החוברת מתמקדת במהותה של מסגרת הלימוד בקבוצה קטנה שבה מתקיימת הוראה-למידה בקבוצה של 2-5 תלמידים עם המורה. היא מציגה את האפשרויות שהמסגרת מזמנת ואת העקרונות והתהליכים שצריכים להתקיים בה.</p>	קבוצה קטנה תכנון הוראה-למידה הרכב הקבוצה תהליכים בקבוצה רפלקציה ומשוב ניהול התיעוד	http://cms.education.gov.il/NR/rdonlyres/13C84CC0-35E1-4A59-B2B3-62EA2A69FE54/82132/horaotLemida.pdf

שם המסמך	שנת פרסום	נושאים מרכזיים	מילות מפתח	קישור למסמך המלא
מפתח הל"ב לשעת חינוך	(ללא ציון)	התכנית "מפתח הל"ב" מתמקדת בטיפול ערכים ומיומנויות חברתיות בחיבור למעגלי הליבה החברתית-ערכית: מעגל קשרי פרט-קבוצה, מעגל החיים הכיתתי, מעגל החיים הבית-ספרי ומעגל החיים הלאומי - נקודות ציון בלוח השנה. התכנית נותנת מענה יישומי למצרף הסטנדרטים	מפתח הל"ב תפיסה חינוכית מטרת ליבה חברתית-ערכית ערכים	http://cms.education.gov.il/EducationCMS/Units/Yesodi/Hevra/MafteachHalev
		בתרבות ובאקלים בית-ספרי, בדגש על למידה תוך התנסות ועשייה רציפות ומתפתחות במסגרות שונות בכיתה, בוועדה, בשכבה, בבית-הספר ובקהילה. מוצגים בה מערכי למידה והתנסות בזיקה לליבה החברתית-ערכית. המערכים מסווגים על-פי רצף גילאי לאורך חודשי השנה.		
הערכת התחום החברתי-ערכי	(אתר)	הערכת התחום החברתי-ערכי בכיתה ובבית-הספר מתבצעת בנקודות זמן קבועות ובזמנים ייחודיים. האתר מציג מגוון כלי הערכה, עקרונות וקווים מנחים המסייעים בהערכת התחום החברתי-ערכי ברמת הלומד וברמה הבית-ספרית.	התנהגות בתחום החברתי מעורבות חברתית תפקיד לכל תלמיד שעת חינוך שגרירי מפתח הל"ב	http://cms.education.gov.il/EducationCMS/Units/Yesodi/Hevra/MafteachHalev/KleyHaaracha.htm
חשיבה בתהליך הלמידה בעידן הידע	2010	המסמך מאגד שני קבצים קוריקולריים: א. אסטרטגיות חשיבה מסדר גבוה ב. מידענות המסמך נועד לסייע לתכנן את פיתוח החשיבה של הלומדים ואת כישוריהם המידעניים, לתכנן את התכניות הבית-ספריות וכן את הפיתוח המקצועי של צוותי חינוך. החלק הראשון של המסמך מתמקד בפיתוח חשיבה והבניית ידע, אסטרטגיות חשיבה ותהליכי חשיבה,	א) ידע אסטרטגיות חשיבה תהליכי חשיבה מטה קוגניציה ב) בעיה מידענית תהליך מידעני מטרת ציוני דרך	http://cms.education.gov.il/EducationCMS/Units/Tochniyot_Limudim/Portal/Kishurim

	איתור וארגון מידע עיבוד מידע התנהגות אתית ברשת	ואסטרטגיות חשיבה מסדר גבוה, כולל דוגמאות המקדמות אותה. החלק השני מציע מתווה לפיתוח תהליכים מידעניים במהלך הלמידה של תחומי דעת. המתווה כולל מטרות וציוני דרך לשכבות הגיל השונות, כבסיס להערכת הכישורים המידעניים.		
--	--	---	--	--